

УДК 633.39

Код UPOV: BARBA_VUL

Методика

проведення експертизи сортів суріпиці звичайної (*Barbarea vulgaris* R.Br.)
на відмінність, однорідність і стабільність.

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Barbarea vulgaris* R.Br.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння на експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння повинна становити 50 г для одного закладу експертизи.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак й описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до завершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,20 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження, рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються дев'ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетипових рослин встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Рослина: галуження стебла (ознака 3);
- Рослина: форма розетки (ознака 9);
- Рослина: час досягання плодів (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів суріпиці звичайної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 3	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
2. (+) QN	Рослина: кількість плодоносних пагонів MS 3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
3. (*) QL	Рослина: галуження стебла VG 3	відсутнє	1	
		наявне	9	
4. (+) QN	Рослина: кількість розеткових листків MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
5. (*) (+) QN	Листок розетковий: кількість пар лопатей MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
6. QL	Листок розетковий: форма верхньої лопаті VG 2	серцеподібна	1	
		яйцеподібна	2	
		округла	3	
7. PQ	Листок розетковий: форма краю VG 2	цілісна	1	
		виїмчаста	2	
		зубчаста	3	
8. PQ	Листок розетковий: забарвлення VG 2	світло-зелене	1	
		зелене	2	
		темно-зелене	3	
		фіолетово-зелене	4	
9. (*) QL	Рослина: форма розетки VG 1	пряма	1	
		напівпряма	2	
		розлога	3	
10. (*) QL	Листок розетковий: опушення VG, 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
11. (*) QL	Стебло: опушення VG 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
12. PQ	Стебло: забарвлення VG 2	світло-зелене	1	
		зелене	2	
		темно-зелене	3	
		фіолетово-зелене	4	

1	2	3	4	5
13. (*) QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення пелюсток VG 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. PQ	Пелюстка: форма VS 2	вузько-еліптична еліптична округла	1 2 3	
15. (+) QN	Плід (стручок): за довжиною MS 4	короткий середній довгий	3 5 7	
16. (*) QL	Плід: поверхня стулок VG 4	гладенька горбкувата	1 2	
17. (*) QN	Плід: розташування відносно стебла MS / VS 4	під гострим кутом під прямим кутом під тупим кутом	1 2 3	
18. (*) PQ	Насінина: забарвлення VS 4	сіре червоно-коричневе коричневе чорне	1 2 3 4	
19. QL	Насінина: форма VS 4	овальна яйцеподібна кутаста	1 2 3	
20. (+) QN	Насінина: розмір MG 4	малий середній великий	3 5 7	
21. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 2	ранній середній пізній	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Рослина: час досягання плодів MG 4	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів суріпиці звичайної

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які проводять обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Розетка
2	Початок цвітіння
3	Плодоутворення
4	Стиглі плоди

До 1. Рослина: за висотою, м.

Низька – до 0,40; середня – 0,40–0,60; висока – понад 0,60.

До 2. Рослина: кількість плодоносних пагонів, шт.

Мала – до 4, середня – 4–6, велика – понад 6.

До 4. Рослина: кількість розеткових листків, шт.

Мала – до 3, середня – 3–6, велика – понад 6.

До 5. Листок розетковий: кількість пар лопатей, шт.

Мала – до 4, середня – 4–7, велика – понад 7.

До 15. Плід (стручок): за довжиною, мм.

Короткий – до 15, середній – 15–25, довгий – понад 25.

До 20. Насінина: розмір, мм.

Малий – до 1, середній – 1–2, великий – понад 2.

До 21. Рослина: час початку цвітіння, місяць, декада.

Ранній – квітень, III декада;

Середній – травень, I–II декада;

пізній – травень, III декада – червень, I декада.

До 22. Рослина: час достигання плодів, місяць, декада.

Ранній – травень, II–III декада;

середній – червень, I–II декада;

пізній – червень, III декада – липень, I декада.

9. Література

1. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К.: Українська радянська енциклопедія, 1971. – С. 287–288.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 121.
3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 151.
4. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений / А. А. Федоров, М. Э. Кирпичников. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1956. – 302 с.